

Interpellation S – Vad göra, när pengarna tar slut?

På regionstyrelsens sammanträde den 3 maj diskuterades Region Gävleborgs ansträngda ekonomiska läge. Förvaltningsdirektörerna och nämndsordförandena var särskilt inbjudna för att redovisa hur respektive nämnd tar sig an de underskott som prognostiseras.

Hälso- och sjukvårdsnämndens prognos för 2023 pekar på ett underskott om minst 700 miljoner kronor. Prognosen pekar också på stora underskott för 2024. Hälso- och sjukvårdsdirektören har fått i uppdrag att spara 100 miljoner kronor. Det resterande underskottet är tänkt att hanteras av Region Gävleborgs resultatutjämningsreserv som ligger på omkring 920 miljoner kr.

Med anledning av hälso- och sjukvårdens dystra prognos har socialdemokraterna tagit fram en plan om nio punkter för att hantera underskotten. Planen innebär bland annat att ta initiativ till att samla landets regioner i syfte att uppvakta regeringen och påtala behovet av mer resurser till sjukvården, men också till att inför de förväntade stora och smärtsamma besparingar som ligger framför oss, ta fram djuplodande konsekvensanalyser men även tydliga röda linjer som inte får överträdas när sparprogrammet sjösätts. (Planen bifogas.)

För socialdemokraterna handlar de röda linjerna om att säkerställa en tillgänglig och jämlik sjukvård i hela länet, att besparingarna inte får leda till centralisering av sjukvård och att ingen nedläggning av mindre hälsocentraler på landsbygden får ske. Samtliga nio punkter avlogs av samstyret och istället gavs ett uppdrag till hälso och sjukvårdsdirektören att utan konsekvensanalyser, utan styrning genom röda linjer spara 100 miljoner kronor samt att uppdra till externa konsulter att utreda varför den regiondrivna primärvården går med underskott.

Samstyret SD, M, KD och Sjukvårdspartiet beslut riskerar att i det närmaste panikartat bränna de 920 miljoner som finns i resultatutjämningsreserven i hopp om att underskotten i sjukvården försvinner och att man redan 2025 åter har en ekonomi i balans, istället för att använda den dyrbara tid resultatutjämningsreserver ger Region Gävleborg till att noga analysera orsaken till underskotten, göra politiska prioriteringar, ta fram konsekvensbeskrivningar och därefter vidta väl förberedda och väl avvägda åtgärder för att uppnå en ekonomi i balans.

Mot bakgrund av ovanstående frågor jag hälsö- och sjukvårdsnämndens vice ordförande Ann Charlotte Granath, M, följande:

1. Vad gör Samstyret när pengarna från resultatutjämningsreserven är slut?
2. Hur ser den långsiktiga planen ut för att nå en ekonomi i balans för hälso och sjukvårdsnämnden?

Gävle 2023-05-05
Jan Lahenkorva, S

Bilaga 1: Plan för hantering av underskott

Yrkande ärende Redovisning av medelsförvaltning januari - mars 2023 (Dnr HSN 2023/540)

av Jan Lahenkorva (S)

Landets regioner står inför stora utmaningar. Kompetensförsörjning är långsiktigt den stora utmaningen. Kriget i Ukraina, inflation och begynnande lågkonjunktur har skapat stora hål i kommuners och regioners plånböcker. Det normala i en sådan situation är att regeringen går in och stöttar kommuner och regioner för att undvika panikartade och onödiga besparingar som drabbar de som behöver sjukvården mest. Tyvärr väljer högerregeringen att strunta i välfärden för att istället prioritera skattesänkningar till de med de högsta inkomsterna.

Istället står vi nu med prognostiserade underskott på minst 700 miljoner för 2023 och tvingas planera och genomföra stora besparingar. Det är mycket viktigt att noga analysera orsaken till underskotten. Beror de på konjunkturen eller beror de på strukturella orsaker. Om regeringen även kommande år prioriterar ner kommuner och regioner krävs mer omfattande åtgärder som slår hårt mot välfärden. Sjukvården kommer då att bli mer ojämlig och tillgängligheten minskar.

Vi socialdemokrater kräver att orsaken till underskotten noga analyseras innan beslut om åtgärder fattas. Panikartade åtgärder liknande nedläggning av folkhögskolefilialen i Söderhamn eller borttagande av familjerabatten inom kollektivtrafiken får inte ske inom sjukvården. Bedömningen är att den resultatutjämningsreserv som den tidigare majoriteten jobbat ihop räcker 2023 och 2024. Därför finns tid att analysera orsaken till underskottet.

Ta initiativ till ett upprop för sjukvården

Av handlingarna till ärendet framgår tydligt att orsaken till underskotten beror på kostnadsökningar, inflation och andra orsaker Region Gävleborg inte själva rår över. Något vi delar med samtliga landets regioner. Då är det viktigt att staten tar sitt ansvar för att i svåra tider stötta sjukvården. När nu staten väljer att prioritera annat menar vi socialdemokrater att Region Gävleborg tar initiativ till ett nationellt upprop för sjukvården genom att samla landets regioner och uppvakta regeringen på liknande sätt som regionen gjort när det gäller statusen på vägnätet.

Ta tillbaka kontrollen över inhyrningarna

Innan pandemin inleddes ett arbete med att minska beroendet av inhyrd personal. Ett arbete som på ett framgångsrikt sätt minskade beroendet av inhyrd personal och därmed också minskade kostnaderna. När pandemin drabbade världen tvingades Region Gävleborg att sätta arbetet på paus. När pandemin avklingade flyttades fokus till att korta de köer i vården som pandemin orsakade och behovet av inhyrd personal ökade. Region Gävleborg är den region som under 2022 var bäst i landet på att korta köerna till vården och tiden är nu mogen att återuppta arbetet med att minska beroendet av hyrpersonal. Ett första mål kan vara att minska beroendet till den nivå som rådde 2019, innan pandemin.

Analysera orsakerna till underskotten

Även om det i handlingarna framgår att underskotten främst beror på orsaker som står utanför Region Gävleborgs kontroll är det viktigt att noga analysera orsakerna till underskotten. Handlar det om en tillfällig konjunktursvacka eller kommer intäkterna i ett längre perspektiv inte kunna bära de kostnader sjukvården har framåt? Svaret på den frågan avgör vilka åtgärder som behöver vidtas. Tillfälliga åtgärder eller stora strukturella åtgärder som påverkar sjukvårdens organisation och innehåll.

Utred primärvårdens organisation med den egna kompetensen

Att utreda varför primärvården i Gävleborg är förhållandevis dyr i jämförelse med andra regioner är klokt. Man behöver noggrant analysera orsaken och våga vända på stenar såsom vårdvalet och den fria etableringsrätten. Det finns nämligen indikationer på att den fria etableringsrätten skapar en ojämlighet när det gäller tillgängligheten till primärvård i hela länet. En koncentration av hälsocentraler till centralorter på bekostnad av

länets landsbygder. Vi socialdemokrater menar att det är fel att låta externa konsulter som inte är insatta i länets struktur och vilka behov av primärvård som finns i länets tio kommuner. Därför menar vi att en sådan utredning ska göras av de som kan länets bäst, dvs Region Gävleborgs kompetenta utredare. Jämlikhetsutredningen är ett tydligt exempel på att kompetensen att genomföra stora och avancerade utredningar finns inom Region Gävleborgs egen organisation.

Hemställ till regionfullmäktige om tillåtelse att gå med underskott 2023

Att hämta hem minst 700 miljoner på mindre än åtta månader är naturligtvis omöjligt. Därför måste hälso och sjukvårdsnämnden till regionstyrelsen nogsamt redovisa sin plan för att hantera det prognostiserade underskottet och hemställa till regionfullmäktige att få tillåtelse att under 2023 göra underskott på uppemot 700 miljoner kronor. Hälso och sjukvårdsnämnden måste samtidigt skicka en tydlig signal till både regionstyrelsen och till regionfullmäktige att sannolikheten att klara en budget i balans även 2024 är låg. Regionstyrelsen och regionfullmäktige måste inse att utan ökat stöd från regeringen kommer det att bli omöjligt för hälso och sjukvårdsnämnden att leverera ekonomiska överskott de kommande åren.

Av ovan angivna skäl yrkar socialdemokraterna på följande:

1. Att Region Gävleborg tillsammans med Sjukvårdsregion Mellansverige snarast initierar en uppvaktning av regeringen i syfte att extra nationella tilläggsanslag anslås under innevarande år för att bidra till regionernas hantering av sjukvårdens ekonomiska underskott.
2. Att hälso- och sjukvårdsdirektören uppdras att undersöka om underskotten inom Region Gävleborg relaterade till sjukvården, är av konjunkturrell natur eller om underskotten är att hänföra till andra underliggande orsaker samt åiterrapportera till nämnden under hösten 2023.
3. Att hälso- och sjukvårdsdirektören uppdras att utarbeta förslag till åtgärder som kräver politiska beslut (dvs åtgärder som negativt påverkar tillgänglighet och verksamheterna i övrigt) i nämnden om underskotten är av annan natur än konjunkturella samt åiterrapportera till nämnden under hösten 2023.
4. Att hälso- och sjukvårdsdirektören uppdras att löpande genomföra och åiterrapportera effektiviseringar i verksamheterna samt att sådana effektiviseringar ej får genomföras utan konsekvensanalyser avseende tillgänglighet och jämlikhet.
5. Att förslag om utredning av primärvården genomförs av Region Gävleborg ej av extern konsult.
6. Att utredning av primärvården ej får föreslå centralisering och nedläggning av mindre hälsocentraler på landsbygd.
7. Att nivån för minskade kostnader för inhyrd personal som ett första steg ligger i linje med nivån 2019.
8. Att nämnden budgeterar för underskott 2023 och 2024 för det fall extra nationella tilläggsanslag ej anslås.
9. Att hälso- och sjukvårdsnämnden till regionstyrelsen och regionfullmäktige redovisar sin plan för att hantera underskottet för 2023 och hemställer om att för 2023 få göra en budgetavvikelse med 700 miljoner kronor.